

চুফী কবি ৰুমিৰ কবিতা

শ্বৰীফা খাতুন চৌধুৰী

"You are not a drop in the ocean

You are the entire ocean in the drop."

অতিৰিক্ত এটি শব্দও প্ৰয়োগ নকৰাকৈ অথচ পাৰাপাৰহীন জীৱন মহাসাগৰ এই দুশাৰী কবিতাতে প্ৰবলভাৱে আন্দোলিত হৈ আছে। সাগৰৰ উত্তাল তৰংগমালাই বিস্তীৰ্ণ উপকূল টোৱাই আছে। জীৱনৰ সুখ-দুখ, আনন্দ-বিষাদৰ ঝগবোৰ খুপ খাই যেন গৰ্জন কৰি আছে। আনহাতে একেজন কবিয়ে সৰ্বগীয়া প্ৰেমে পোহৰাই ৰখা সীমাৰপৰা অসীমলৈ যোৱা এটি চিৰন্তন সত্য পথৰো সন্ধান দিছে। পৃথিৱীৰ কোনো মায়া-মোহ, ধৰ্মীয় সামাজিক নীতি-নিয়মৰ বৃত্তৰ মাজত কবিজনাৰ সত্তাই বন্দীস্ব স্বীকাৰ কৰা নাই:

"I am not belong to any established religion

Or any cultural system

I am neither the body or the soul

for belong to divine soul of my beloved."

এই চেতনাৰ বাবেই ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ পাৰ্চী কবি চুফীবাদী জালালুদ্দিন মহম্মদ বালকিৰ সৃষ্টিৰাজিয়ে কাব্যপ্ৰেমীসকলক দুৰ্বাৰ আকৰ্ষণ কৰি আহিছে। কিন্তু এইজন চুফি কবি 'ৰুমি' বুলিহে প্ৰখ্যাত। ৰুমি শব্দটো আৰবী শব্দ। ইয়াৰ অৰ্থ হ'ল ৰোমান। ৰুমিয়ে জীৱনৰ বহু বছৰ পাৰ কৰিছিল আনাতোলা নামৰ ঠাইত, চেলজুক চুলতানৰ ৰোম সাম্ৰাজ্যত। ৰোম সাম্ৰাজ্যৰপৰা তেওঁ 'ৰুমি' হিচাপে প্ৰখ্যাত হৈ পৰিল। আঠশ বছৰ অতিক্ৰম কৰাৰ পাছতো তেওঁৰ কবিতা আজিও প্ৰাসংগিক।

চুফী কবি ৰুমিৰ জন্ম হৈছিল ১২০৭ চনৰ ছেপ্টেম্বৰত প্ৰাচ্য সাম্ৰাজ্যৰ বালখত, বৰ্তমান আফগানিস্তানৰ অন্তৰ্গত। আজিও ৰুমিৰ কবিতা চিৰসেউজ অৰণ্যৰ দৰে— যি প্ৰাচীন হৈয়ো নতুন। এইক্ষেত্ৰত ৰুমিৰ জীৱনীকাৰ আৰু *Rumi's Secret : The Life of the Sufi Poet of Love*ৰ লেখক ব্ৰেড গুচৰ বক্তব্য মন কৰিবলগীয়া— “ৰুমিৰ ব্যক্তিত্ব শত বছৰ ধৰি একেদৰেই জনপ্ৰিয় আৰু আকৰ্ষণীয়।” ৰুমিৰ অভূতপূৰ্ব আৰু গভীৰ অনুভূতিৰপৰা সৃষ্টি হোৱা কাব্যসমূহৰ অন্তৰালত বিশেষ কিছুমান কাৰণ নিবিড়ভাৱে সন্নিৱিষ্ট হৈ আছিল বুলি ক’ব পাৰি। ৰুমিৰ পিতৃ মহম্মদ চুলতান বাহাউদ্দিন ওলাদ আছিল প্ৰখ্যাত ৰহস্যবাদী কবি, ইছলামী ধৰ্মতত্ত্বৰ বিশেষজ্ঞ, আইনজ্ঞ, গ্ৰন্থকাৰ আৰু শিক্ষক। আনহাতে ৰুমিৰ মাতৃ সুখিনা খাতুন আছিল এটি আচ্যৰণ আৰু শিক্ষিত পৰিয়ালৰ দুহিতা। পিতৃ-মাতৃ দুয়োজনৰ তত্ত্বাৱধানত তেওঁৰ ব্যক্তিত্ব গঢ় লৈ উঠিছিল। ধৰ্মীয় তত্ত্ব আৰু দৰ্শনৰ প্ৰতি ৰুমিক আকৰ্ষিত কৰিছিল পিতৃ বাহাউদ্দিন ওলাদে। তেওঁৰ অনুভূতি আছিল অতি তীক্ষ্ণ আৰু সূক্ষ্ম। সৰ্বসাধাৰণ মানুহতকৈ ঈশ্বৰৰ অস্তিত্ব, জীৱন-মৃত্যু, প্ৰেম-ঘৃণা, সৌন্দৰ্য, প্ৰকৃতি আদিৰ প্ৰতি দৃষ্টিভংগী আছিল বেলেগ। এনেবোৰ ধাৰণাই কবিগৰাকীক তিলতিলকৈ গঢ়ি তুলিছিল এগৰাকী চুফী হিচাপে। পাছলৈ তেওঁৰ কবিতাৰ মাজত চুফীৰ বিশেষ বৈশিষ্ট্য প্ৰস্ফুটিত হৈছিল:

“In your light I learn how to love.

In your beauty, how to make poems.

You dance inside my chest,

Where no one sees you,

But sometimes I do

And that sight becomes this art.”

তেওঁৰ অন্তৰায়ী জুৰি এক অদৃশ্য সত্তাৰ প্ৰেমে অহৰহ তোৱাই আছিল। সেই প্ৰেমে মৃত্যু পৰ্যন্ত জীৱনক ভাল পাবলৈ তেওঁক অনুপ্ৰাণিত কৰিছিল। ৰুমিৰ পিতৃ বাহাউদ্দিন ওলাদৰ মংগোলছ শাসকৰ সৈতে মত-বিৰোধ হোৱাৰ বাবে ১২১২ চনত বালস ত্যাগ কৰি পৰিয়ালৰ সৈতে অন্য স্থানলৈ যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিছিল। এই যাত্ৰাৰ অভিপ্ৰাণতাই বাহাউদ্দিন ওলাদৰ উপৰি শিশু জালালুদ্দিনৰ জীৱনতো গভীৰ প্ৰভাৱ পেলাইছিল। জালালুদ্দিনৰ জীৱনীকাৰ ব্ৰেড গুচৰ মতে ৰুমিৰ জীৱনচিত্ৰ আঢ়ৈ হাজাৰ মাইল পৰ্যন্ত বিস্তৃত। পিতৃৰ সৈতে ৰুমিয়ে আফগানিস্তানৰ জন্মস্থান বালখৰ পৰা যাত্ৰা আৰম্ভ কৰি উজবেকিস্তানৰ সমৰকন্দ, ইৰান আৰু শ্যামত প্ৰৱেশ কৰি কিছুদিন তাতে অতিবাহিত কৰিছিল। ৰুমিয়ে জীৱনৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ কিছুকাল পাৰ কৰিছিল বৰ্তমানৰ চিৰিয়াৰ দামেস্ক আৰু হালৰ চহৰত। সেই সময়তে ৰুমিয়ে গভীৰভাৱে অধ্যয়ন কৰিছিল ইছলাম ধৰ্মৰ তত্ত্ব আৰু দৰ্শন। তেওঁৰ জ্ঞানগভীৰ বক্তৃতা আৰু শিক্ষাই সকলো শ্ৰেণীৰ মানুহক মোহিত কৰিছিল। ইছলাম ধৰ্মৰ মানুহৰ উপৰি খ্ৰীষ্টান আৰু ইহুদী ধৰ্মৰ মানুহ আৰু সন্ত, পণ্ডিতসকলৰ ওচৰত ক্ৰমে তেওঁৰ গুৰুত্ব বাঢ়ি গৈছিল। ইছলাম ধৰ্মৰ মূল গ্ৰন্থ *কোৰান* তেওঁ অতি নিষ্ঠাৰে অধ্যয়ন কৰিছিল আৰু গ্ৰন্থখনৰ মূল ৰহস্য ভেদ কৰিবলৈ কঠোৰ সাধনা কৰিছিল। তেওঁ আছিল হাফিজ। উল্লেখনীয় কথা যে বালখ ত্যাগ কৰি যাত্ৰা আৰম্ভ কৰাৰ সময়তে ৰুমিৰ পিতৃ বাহাউদ্দিনৰ সৈতে সাক্ষাৎ হয় পাৰ্চীমান কবি অতীন্দ্রিয়বাদী ফৰিদ-উদ্দিন আটাৰৰ। তেওঁলোক একেলগে মক্কালৈ ৰাওনা হয়। সেই সময়তে ৰুমিয়ে ফৰিদ-উদ্দিনৰ পৰা এখন চুফী কাব্যগ্ৰন্থ উপহাৰ পায়। বয়স কম কাৰণে ৰুমিয়ে গ্ৰন্থখনৰ গুৰুত্ব পিছলৈহে বুজি উঠিছিল আৰু চুফী কাব্যৰ প্ৰতি ৰুমি আকৃষ্ট হৈছিল। তীৰ্থস্থান মক্কাৰপৰা অহাৰ পিছত তেওঁলোক কিছুকাল আনাতোলাত থাকিবলৈ লয়। আনাতোলা আছিল চেলজুক চুলতানৰ ৰোম ৰাজ্যত। আনাতোলাৰপৰা তেওঁলোক বৰ্তমান তুৰ্কীস্থানৰ কৌনীয়াত নিগাজিকৈ থাকিবলৈ লয়। ১২৩১ চনত ৰুমিৰ পিতৃ বিয়োগ হয়। পিতৃয়ে গঢ়ি থৈ যোৱা ধৰ্মীয় শিক্ষানুষ্ঠানৰপৰা আৰম্ভ কৰি অতি দক্ষতাৰে জালালুদ্দিন ৰুমিয়ে ধৰ্মতত্ত্ব আলোচনা, ধৰ্মপ্ৰচাৰ কৰিছিল, আনহাতে তেওঁৰ জনপ্ৰিয়তাও বাঢ়ি গৈছিল।

১২৪৪ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত জালালুদ্দিন ৰুমিৰ জীৱনলৈ অভূতপূৰ্ব পৰিৱৰ্তন আহিল। কোনিয়াৰ পথত তেওঁৰ সাক্ষাৎ হ'ল এক আশ্চৰ্যময় চৰিত্ৰৰ ব্যক্তি আৰু সাধক শ্বামস তিবৰিজৰ সৈতে। শ্বামস তিবৰিজ আছিল স্বাধীন চিন্তাৰ অধিকাৰী আধ্যাত্মিক চুফী গুৰু। সাতত্ৰিছ বছৰীয়া ৰুমি তেতিয়ালৈকে কেৱল বিখ্যাত ধৰ্মতাত্ত্বিক গুৰু ধৰ্মপ্ৰচাৰক আৰু আইনজ্ঞ। তিবৰিজৰ নাম সকলোৱে 'শ্বাম-অল-দিন' অৰ্থাৎ 'ধৰ্মৰ সূৰ্য' হিচাপে অতি শ্ৰদ্ধাৰে উচ্চাৰণ কৰিছিল। তেওঁ সহজতে কোনো মানুহৰ লগত মিলামিছা নকৰিছিল। কিন্তু জালালুদ্দিন ৰুমিৰ ব্যক্তিত্ব আৰু জ্ঞানপিপাসু মনটোৰ প্ৰতি তিবৰিজ গভীৰভাৱে আকৰ্ষিত হৈ পৰিল। ফলস্বৰূপে দুয়োৰে মাজত গঢ়ি উঠিল এক ঐশ্বৰিক আত্মিক সম্পৰ্ক। দিনে-নিশাই তেওঁলোক ব্যস্ত হৈ থাকিল বিভিন্ন ধৰণৰ তত্ত্ব, দৰ্শনৰ ওপৰত আলোচনা কৰি। বাকী সকলো কাম ৰুমিৰ বাবে লাহে লাহে গৌণ হৈ আহিল। কিন্তু দুৰ্ভাগ্যবশতঃ ১২৪৫ চনৰ ফেব্ৰুৱাৰী মাহত হঠাতে তিবৰিজ নিৰুদ্দেশ হ'ল। তিবৰিজৰ সৈতে জালালুদ্দিনৰ বিচ্ছেদে জালালুদ্দিনৰ জীৱনলৈ দুখ-যন্ত্ৰণাৰে পৰিৱৰ্তনৰ ধল নমাই আনিছিল। সেই সময়ত তেওঁ লিখিছিল:

"My entire life has come down to the three words

I was raw

I was cooked

I was burned."

বন্ধু বিচ্ছেদৰ যন্ত্ৰণাত অবিশ্বাস্যভাৱে জালালুদ্দিনৰ মাজত সুপ্ত কাব্য প্ৰতিভাই যেন মুক্ত হোৱাৰ পথ বিচাৰি পালে। বিষাদৰ আৱৰ্তত থাকি তেওঁ এজন প্ৰখ্যাত চুফী কবিলৈ ৰূপান্তৰ হৈছিল।

"Would you become a pilgrim

On the road of love?

The first condition is that

You make yourself humble as dust and ashes."

তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল পৃথিৱীখন সলনি কৰাৰ, সেই সিদ্ধান্ত তেওঁৰ ভুল আছিল—

"Yesterday I was clever

So I wanted to change the world

Today I am wise

So I am changing myself."

মন কৰিবলগীয়া, ৰুমি জীৱনৰ শেষৰ ফালে প্ৰায় পঞ্চাছটা বছৰ পাৰ কৰিছিল কোনিয়াত। কোনিয়াতে তেওঁ নিজক এজন শিক্ষক হিচাপে, এজন সন্ত গুৰু হিচাপে, এজন ন্যায়াধীশ হিচাপে অৱশেষত এজন সফল প্ৰখ্যাত চুফী কবি হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। তেওঁৰ বন্ধু শ্বামস তিবৰিজৰ দৰে ৰুমিও মংগোলছ হত্যাকাৰীৰ লক্ষ্য হৈ পৰিছিল। মৃত্যুপৰ্যন্ত তেওঁ তুৰ্কী চুফীসকলৰ নিৰাপত্তাৰ অধীনত থাকিবলগীয়া হৈছিল। তাৰপিছতো তেওঁৰ কবিতাত প্ৰকাশ হৈছিল বৰষুণৰ দৰে কোমল শব্দৰ আকাংক্ষা, যাৰ স্পৰ্শত ফুলি উঠিব ফুলবোৰ:

"Raise your words, not voice

It is rain that grows flower, not thunder."

চুফী কবিজনাৰ জীৱনদৰ্শন হ'ল পৰম সত্তাৰ সৈতে মিলনৰ দুৰ্বাৰ বাসনা। সত্য অন্বেষণৰ বাবে কৰা এক অমল জীৱনযাত্ৰা। সেই জীৱন হ'ব লাগিব অলেখ সংঘাত বঞ্চনাৰ পাছতো প্ৰেমময় আৰু স্বাধীন। তেহে এই যাত্ৰা হ'ব আনন্দময় আৰু সুখময়। কেৱল অন্তৰায়ৰেহে সেই কথা অনুভৱ কৰিব পাৰি। তাৰ বাবে নিজেই নিজক প্ৰস্তুত কৰিব লাগিব।

"Every moment I shape my destiny with a chisel.

I am the carpenter of my soul."

ৰুমিৰ কবিতাৰ বিষয়বস্তু হ'ল প্ৰধানকৈ প্ৰেম, জীৱন, মৃত্যু, আত্মা আৰু ঈশ্বৰ, ধৰ্ম আৰু বিশ্বাস, মানুহ আৰু আকাংক্ষা ইত্যাদি। তেওঁ বিশ্বাস কৰে প্ৰকৃততে কোনো মানুহ একেবাৰে নিৰ্দোষ হ'ব নোৱাৰে। শান্তি আৰু প্ৰেমেৰে পৰিপূৰ্ণ এটি জীৱনৰ বাবে প্ৰতিনিয়ত কৰিব লাগিব সাধনা, স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যত্নগা। বিচ্ছেদৰ মাজত আনন্দৰ জিলিঙনি অন্বেষণ কৰিব লাগিব। কোনো মানুহ প্ৰকৃতৰ্থত নিঃসংগ নহয়। অনুভৱ কৰিব লাগিব কেৱল চিৰন্তন সংগীক—

"Do not feel lonely,

The entire universe is inside you."

প্ৰেমিক বা প্ৰেমিকাৰ মাজত কেতিয়াও বিচ্ছেদ হ'ব নোৱাৰে। বাহ্যিক দৃষ্টিত হোৱা বিচ্ছেদক তেওঁ সত্য বুলি বিশ্বাস নকৰে। জীৱনত বহু হেৰুৱাৰ আশংকা থাকিলেও ৰুমিৰ কবিতাই জীৱনক ভাল পাবলৈ শিকায়। প্ৰকৃততে সেয়াই চিৰ শাস্ত—সেয়াই সুখময় জীৱন।

"Lovers don't finally meet somewhere

They are in each other all along."

ৰুমিৰ প্ৰিয়তম বন্ধু আৰু তেওঁৰ জীৱনৰ পথপ্ৰদৰ্শক শ্বামস তবৰিজ নিৰুদ্দেশ হোৱাৰ পিছত ৰুমিৰ জীৱন সম্পৰ্কে যিবোৰ কথা জানিবলৈ পোৱা গৈছে নতুবা যিবিলাক কবিতা পঢ়িবলৈ পোৱা গৈছে— তাৰপৰাই অনুভৱ কৰিব পাৰি সেই বিচ্ছেদৰ যত্নগাত তেওঁ কেনেকৈ কাতৰ হৈ পৰিছিল। সেই যত্নগাই তেওঁক কবিতাৰ মাজত বিলীন হ'বলৈ বাধ্য কৰিছিল। হৃদয় জুৰি বহমান হৈছিল যদিও আশাৰ প্ৰদীপেৰে পোহৰাই তেওঁ লিখিছিল—

"There is a field somewhere

Beyond all doing and wrong doing

I will meet you there."

সাত্ত্ৰিছ বছৰ বয়সৰপৰা সাতষষ্ঠি বছৰ বয়সলৈকে এই সময়ছোৱাত তেওঁ লিখিছিল শ্বামস তবৰিজ, নবী হজৰত মহম্মদ (দ.) আৰু কৰুণাময় সৃষ্টিকৰ্তাৰ প্ৰতি উচ্ছৰিত তিনি হাজাৰ প্ৰেম সংগীত আৰু বুৰায়ত লিখিছিল দুহাজাৰ। ৰুমিৰ সৃষ্টিশীল প্ৰতিভা তাতেই ক্ষান্ত হৈ নাথাকিল। তেওঁৰ কবিতাত উজ্বলি উঠিল সেই দুটো।

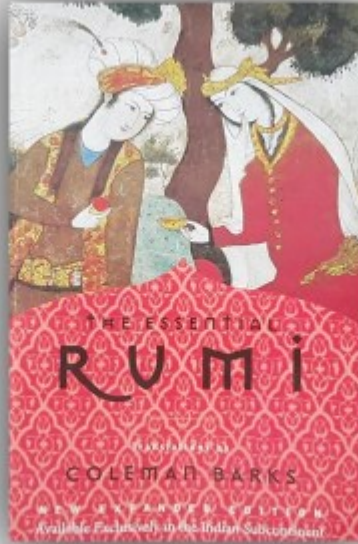
“Work, keep digging your well.

Water is there somewhere.”

বৰগছৰ শিপাই মাটি খান্দি খান্দি সোমাই যোৱাৰ দৰে তেওঁ গভীৰৰ পৰা আৰু গভীৰতালৈ সোমাই কোৱানৰ মাজলৈ গ'ল। কোৱানৰ মাজত নিহিত হৈ থকা গভীৰ ৰহস্য ভেদ কৰিবলৈ হৃদয়ত এক প্ৰকাৰ তাড়না অনুভৱ কৰিছিল। ফল স্বৰূপে তেওঁ লিখিছিল ছটা খণ্ডৰ *মছনবি*—এখন আধ্যাত্মিক মহাকাব্য। এই মহাকাব্যখনত তেওঁ সন্নিৱিষ্ট কৰিছিল ছাৰ্ব্বিছ হাজাৰ দ্বিপদী (spiritual couplets)। জীৱনৰ শেষ সময়লৈকে *মছনবি*ৰ বাবে দ্বিপদী কাব্য লিখিয়েই আছিল। *মছনবি*ৰ ক্ষেত্ৰত চুফী কবিজনাই নিজেই এইদৰে মন্তব্য দিছিল—

“The roots of the roots of the roots of religion.”

জালালুদ্দিন ৰুমিৰ কবিতাসমূহ ইংৰাজী ভাষালৈ অনূদিত হোৱাৰ আগতে মধ্য এছিয়াৰ দেশকেইখনমানৰ বুকুতে তেওঁৰ কাব্য নিৰ্যাস বিয়পি আছিল। প্ৰধানকৈ তেওঁ পাৰ্চী ভাষাত কাব্য চৰ্চা কৰিছিল যদিও প্ৰয়োজনসাপেক্ষে আৰবী, তুৰ্কী আৰু গ্ৰীক ভাষাও ব্যৱহাৰ কৰিছিল। পৱিত্ৰ কোৱানৰ পাছতে *মছনবি* সুদীৰ্ঘ ইছলাম ধৰ্মীয় মহাকাব্য বুলি ইছলাম ধৰ্মৰ বিশেষগুণসকলে মত প্ৰকাশ কৰিছে। যিখন গ্ৰন্থত অতি গভীৰ আৰু বিস্তৰ ভাৱে ইছলাম ধৰ্মৰ তত্ত্ব, অতীন্দ্রিয় দৰ্শন আৰু সাহিত্যৰ সংমিশ্ৰণ পৰিলক্ষিত হয়।

১৯৭৬ চনত কবি ৰবাৰ্ট ন্লায়ে কেমব্ৰিজৰ শিক্ষাবিদ এ. জে. আৰবেৰীৰ দ্বাৰা অনূদিত ৰুমিৰ কবিতাৰ সংগ্ৰহ এটি ক'লমেন বাৰ্কছৰ হাতত তুলি দি কৈছিল—“এই কবিতাসমূহ তাৰ সঁজাৰপৰা মুক্ত কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে।” (These poems need to be released from their cages.) ক'লমেন বাৰ্কছে অতি নিষ্ঠা সহকাৰে ৰুমিৰ কবিতাসমগ্ৰ মুক্তক ছন্দত অনুবাদ আৰম্ভ কৰিলে। “নতুন পাত্ৰত পুৰণি ফটিকা”—প্ৰচলিত এই কথাষাৰ ক'লমেন বাৰ্কছৰ কামৰ সৈতে ৰজিতা থাই পৰিল। অক্লান্ত শ্ৰম আৰু ধৈৰ্যৰ বিনিময়ত সৰ্বমুঠ বাইছটা খণ্ডত এই অনুবাদসমূহ সম্পন্ন কৰিলে। সময় লাগিল সুদীৰ্ঘ তেতিয়া বহুৰ। এই বাইছটা খণ্ডৰ উপৰি আছে— *The Essential Rumi; A Year with Rumi; The Spiritual Diary of Rumi's Father; Rumi: the Great Redbook; The Drowned Book* শীৰ্ষক এই গ্ৰন্থকেইখন। যদিও মুখ্য অনুবাদক হিচাপে আছিল ক'লমেন বাৰ্কছ, কিন্তু এই ক্ষেত্ৰত তেওঁক সহযোগী হিচাপে সহায় কৰিছিল জন মইনে'ই। ৰুমিৰ অনুবাদ সমগ্ৰৰ প্ৰকাশকৰ দায়িত্ব বহন কৰিছিল হাৰ্পাৰ ওৱান নামৰ

প্ৰতিষ্ঠানটোৱে। মধ্য এছিয়াত আৱদ্ধ হৈ থকা ৰুমিৰ কবিতা ইংৰাজী ভাষালৈ অনুবাদ হোৱাৰ লগে লগেই বিশ্বৰ কাব্যপ্ৰেমীৰ মাজত একপ্ৰকাৰ আলোড়নৰ সৃষ্টি হ'ল।

"Beauty surrounds us, but usually,
We need to be walking in a garden to know it."

সঁচাকৈ ৰুমিৰ কবিতাসমূহ গভীৰভাৱে অধ্যয়ন নকৰাকৈ তেওঁৰ কবিতাৰ বক্তব্য আৰু সৌন্দৰ্য উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰি। অবিশ্বাস্যভাৱে ক'লমেন বাৰ্কছৰ দ্বাৰা অনূদিত ৰুমিৰ গ্ৰন্থ আমেৰিকাত সৰ্বাধিক বিক্ৰীত (Best Seller) গ্ৰন্থ হিচাপে পৰিগণিত হ'ল। ৰুমিৰ কবিতাগ্ৰন্থ বিহু লাখৰো অধিক বিক্ৰী হৈ এক অভিলেখ সৃষ্টি কৰিলে। আনহাতে বৰ্তমানলৈকে তেইছটা ভাষাত অনুবাদ হৈছে যদিও বিশ্বৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত ৰুমিৰ কবিতাৰ অনুবাদ হৈ আছে।

ৰুমিৰ অন্যতম শ্ৰেষ্ঠ গ্ৰন্থ হ'ল আধ্যাত্মিক মহাকাব্য *মছনবি*। আমেৰিকাৰ ৰুটজাৰ্ছ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰাচ্য সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি বিষয়ৰ অধ্যাপক জাৰিদ মোজাদেদিয়ে *মছনবি* অনুবাদ কৰিবলৈ মন স্থিৰ কৰিলে। *মছনবি*ৰ সৰ্বমুঠ ছটা খণ্ড অধ্যাপকজনে ইংৰাজী ভাষালৈ অনুবাদ কৰি এটি মহৎ কাম সম্পন্ন কৰিলে। এই অনুবাদে চুফী কবি ৰুমিৰ প্ৰতিভাৰ অন্য এক গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ বিশ্বৰ আগত দাঙি ধৰিলে।

চুফী কবি ৰুমিৰ অভূতপূৰ্ব জনপ্ৰিয়তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি তেওঁৰ অনুবাদক ক'লমেন বাৰ্কছে এইদৰে মন্তব্য আগবঢ়াইছে—“ৰুমিৰ চিন্তাত থকা আশ্চৰ্যকৰ সজীৱতাই যি অৰ্থ লৈ উপস্থিত হয় তেওঁৰ জনপ্ৰিয়তাৰ ডাঙৰ কাৰণ সেইটোৱেই। কৌতুক আৰু খেলাৰ চলেৰে কোৱা কথাতো লুকাই থাকে গভীৰ চিন্তা আৰু বুদ্ধিৰ জিলিঙনি।

"You are searching the world for treasure.
But the real treasure is yourself."

আধ্যাত্মিক মহাকাব্য *মছনবি*ৰ অনুবাদক জাৰিদ মোজাদেদিয়ে ৰুমি সম্পৰ্কে এইদৰে মত প্ৰকাশ কৰিছে—“ৰুমি আছিল পাটী কবিসকলৰ মাজত সূক্ষ্ম নিৰীক্ষণকাৰী আৰু প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰা এজন চুফী সাধক। চুফী দৰ্শনক কবিতাৰ ভাষাত অতি সুন্দৰকৈ উপস্থাপন কৰা ক্ষমতাই হ'ল তেওঁৰ জনপ্ৰিয়তাৰ মূল ৰহস্য।”

"The angel of death arrives,
And I spring joyfully up."

ৰুমিৰ মৃত্যু ঘটে ১২৭৩ চনৰ ১৭ ডিচেম্বৰ তাৰিখে। তেওঁৰ মৃত্যুৰ লগে লগে স্তব্ধ হৈ যায় *মছনবি*ৰ বাবে সৃষ্টি কৰা দ্বিপদী কাব্যৰ যাত্ৰা। তেওঁৰ কবিতাই পৃথিৱী আৰু পৃথিৱীৰ মানুহক কেৱল দিছিল অমল প্ৰেম, দিছিল তেওঁৰ কবিতাৰে জীয়াই থকাৰ অনুপ্ৰেৰণা, সংঘাত আৰু ধৈৰ্যৰ মাজেৰে, যত্ন আৰু বিষাদৰ মাজেৰে জীৱনক সজাই তোলাৰ বাবে অপৰিসীম সাহস। তেওঁৰ মৃত্যুৱে দিছিল সম্প্ৰীতিৰ এটি সোণসেৰীয়া পাঠ। সমবেত হৈছিল ইছলাম ধৰ্মীয় মানুহৰ লগতে ইহুদী আৰু খ্ৰীষ্টানসকল, আন ধৰ্মৰ সাধুসন্তসকল। ৰুমিৰ শেষযাত্ৰাত ভাগ লোৱা বিভিন্ন ধৰ্মৰ লোকসকলে কৈছিল যে—ৰুমিৰ সান্নিধ্য আৰু ৰুমিৰ কবিতাই তেওঁলোকক নিজ নিজ ধৰ্মৰ প্ৰতি অতি গভীৰভাৱে বিশ্বাসী কৰি তুলিছিল। ৰুমিৰ কবিতাৰ এয়েই আছিল পৰম শক্তি। কবিতাৰ মহৎ শক্তিয়ে ধৰ্ম-বৰ্ণৰ যি বিৰোধ আৰু সংঘাত সকলো নিঃশেষ কৰি মানুহক মানুহৰ হৃদয়ৰ ভাষাৰ সন্তোষ দিয়ে। মৃত্যু সম্পৰ্কে ৰুমিৰ অনুভৱ—

"Goodbyes are only for those
Who love with their eyes."

Because for those who love with

Heart and soul

There is no such thing as separation.”

ৰুমিক কবৰ দিয়া হ'ল গোলাপফুলৰ বাগিচাত নিজ পিতৃৰ কবৰৰ কাষত। তেওঁৰ এপিটাফত তেওঁৰে কবিতা
লিপিবদ্ধ কৰা হ'ল—

“When we are dead,

Seek not our tomb in the earth,

But find it in hearts of men.”

শ্বৰীফা খাতুন চৌধুৰী এগৰাকী কবি আৰু ঔপন্যাসিক। ডুমডুমা-নিবাসী চৌধুৰীৰ শেহতীয়া গ্ৰন্থসম্পোনৰ *সোণালী
ঈগল*